

Zonder jongeren geen vakbeweging

In het zogenaamde 'geheime' tussenrapport 'De FNV over 14 jaar' staat, dat het vooral jongeren zijn die hun lidmaatschap van de FNV de laatste jaren hebben opgezegd. 'De FNV dreigt de aansluiting met de jongere generatie te verliezen', aldus het rapport. In het jongerenwerk een reeds langer bekend verschijnsel dringt in de komkommertijd eindelijk ook door tot de top van de FNV. Het werd tijd, want dat tegenwoordig zoveel minder jongeren lid zijn van de vakbeweging is toch eigenlijk een merkwaardige zaak. In een tijd dat de positie van jongeren (ik spreek liever van 'arbeidersjongeren' in navolging van het begrip 'arbeidersbeweging' en 'arbeidersklasse') op allerlei gebieden enorm wordt verslechterd, zie je bij hen juist een massale teuggang in lidmaatschap van de vakbeweging!

Zou je niet eerder een massale toeloop van jongeren verwachten: als de minimumjeugdlonen keer op keer worden verlaagd; als de werkloze schoolverlaters van zestien en zeventien jaar voor de RWW worden uitgesloten (in 1982); als de WWV voor vrijwel alle jongeren beneden de drieëntwintig jaar wordt afgeschaft (in 1983); als je denkt aan de voordeurdelersmaatregel van 1985, he afbreken van allerlei sociaalkulturele voorzieningen voor jongeren, de versoepeling van het ontslagrecht of de steeds slechter wordende arbeidskontrakten met nauwelijks of geen loon? Dit zijn toch redenen te over voor jongeren om zich in strijdorganisaties zoals de vakbeweging te verenigen en in verzet te komen? Waarom zien we in diezelfde tijd dan juist een afname van het aantal jongeren dat lid wordt van de vakbeweging en hoe zou de vakbeweging deze jongeren dan wél kunnen bereiken? Moeilijke vragen, maar misschien kunnen een paar gedachten ons verder helpen.

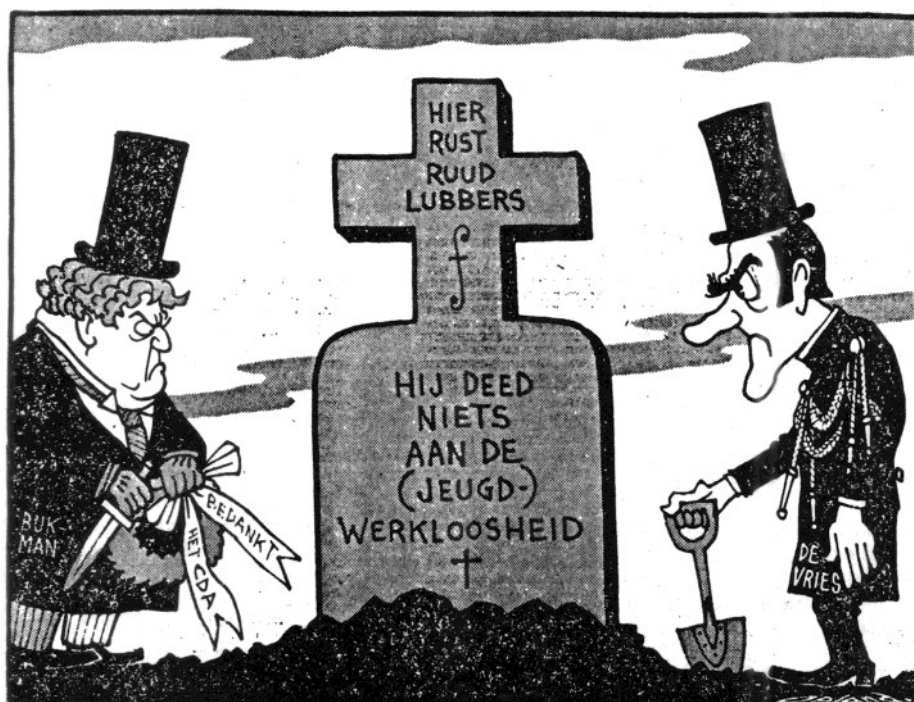
Een vakbeweging zonder jongeren is als een vis op het droge, dus ten dode opgeschreven. Niet alleen omdat ze zou uitsterven zonder een voortdurende aanwas van jongeren, maar vooral ook omdat jongeren minder besmet zijn met het virus van de meedenk- en overlegeconomie dat zo verlamdend werkt op de huidige vakbeweging.

Vanuit het standpunt van een strijdbare vakbeweging is het dan ook alarmerend dat het aantal jongeren (jonger dan vijftientig) in het FNV-ledenbestand gedaald is van veertien procent in 1979 naar acht procent in 1985.

Dit gegeven is niet los te zien van de werkloosheid onder jongeren en de wijze waarop binnen de vakbeweging de jongerenbelangen behartigd worden. Jeugdwerkplannen en andere papieren tijgers hebben niet verhinderd dat de jeugdwerkloosheid voor jongens ongeveer twintig en voor meisjes veertig procent bedraagt. En ook niet dat jongeren zo'n veertig procent van de totale werkloosheid vormen en vijfendertig procent langer dan een jaar werkloos is. Cijfers die veel betekenen, onder meer dat grote groepen jongeren nauwelijks of niet met betaalde arbeid en de vakbeweging te maken krijgen.

Zonder de blik op 2000 te zetten wil de redactie van Solidariteit in het thema 'Jongeren en vakbeweging' een discussie starten over de verhouding tussen jongeren en vakbeweging. Reacties van lezers en lezeressen op de hierna volgende artikelen zijn zeer welkom. Aan de orde komen bijvoorbeeld de vraag waarom de vakbeweging een afnemende aantrekkingskracht op jongeren heeft, de visie, het beleid en de actieplannen van de Jongerenbeweging verbonden met de FNV en de ervaringen en standpunten van jongeren in de Jongerenbeweging en enkele FNV-bonden. Tot slot wordt, mede naar aanleiding van het twintigjarig bestaan van de VVDM, ingegaan op het belang van de vakbondsorganisatie van soldaten.

DE REDAKTIE

THEMA - JONGEREN EN VAKBEWEGING

JONGEREN AAN DE KANT

De enorme verslechtering in de laatste jaren van de positie van arbeidersjongeren heeft bij hen een overwegend depressieve uitwerking gehad. Steeds grotere groepen jongeren zijn werkloos of onvolwaardige arbeidskracht geworden. Ze zijn naar de rand (de marge) van de maatschappij gemanoevreerd en afhankelijk gemaakt van de wettelijk geregelde liefdadigheid: de bijstand. Ze zijn 'gemarginaliseerd', zoals dat heet. Hun arbeidsvermogen wordt maatschappelijk niet gerealiseerd. Dit brengt realiteitsverlies met zich mee. Je ziet dan ook dat veel werkloze jongeren in verwarring raken en op zoek gaan naar allerlei vervangingsmiddelen voor de zingeving van hun leven. Denk maar aan de geweldige toename van het gebruik van alcohol en drugs en de toename van de vooral kleinere criminaliteit. Veel arbeidersjongeren hebben - zo jong ze nog zijn - alle hoop op positieverbetering en maatschappijverandering opgegeven. In het sterk verminderd aantal leden van de vakbeweging vindt deze ontwikkeling onder andere haar neerslag.

BONDEN VER WEG

De vakbeweging heeft geen werfkracht voor deze grote groep jongeren. Zij is absoluut niet op deze jongeren ingesteld. Ze mist de mogelijkheden en het élan dat nodig is om deze zeer veelsoortige groep jongeren vanuit hun eigen leefsituatie te organiseren. De meeste vakbonden zijn sowieso te weinig jongerenvriendelijk ingesteld. Zelfs de weinige jongeren die wél lid zijn van een vakbond worden vaak niet eens als serieuze gesprekspartners behandeld. Hun kritiek wordt al snel als een anti-vakbondsstemming uitgelegd. Uit rapporten van enkele vakbonden blijkt, hoe weinig aandacht er zowel op centraal, districts- als plaatselijk nivo is voor de jongerenleden en voor het jongerenwerk van de bond. Veel actieve jongeren ervaren dat het beleid van hun vakbond nauwelijks aansluit bij wat ze zelf als jongeren willen. En ondertussen zien deze actieve jongeren dat de verslechtingen van hun positie maar doorgaan. Hoe kunnen zij andere jongeren dan nog interesse bijbrengen voor hun vakbond? Je wordt ook zo moe van al de problemen die zich opstapelen, wanneer je altijd vanuit een verdedigingspositie maar

moet klagen, terwijl het geen resultaten oplevert; of erger nog: terwijl de problemen alleen nog maar groter worden. Veel arbeidersjongeren (maar ook ouderen) zouden er radicaal uit willen breken, maar hebben aan de andere kant niet de mogelijkheid en de kracht om anderen daarin mee te trekken en de handen ineen te slaan. Daarvoor is hun positie als jongere te rechteloos en zijn hun organisatievormen te zwak. Ze hebben daarvoor onder andere meer ondersteuning nodig van de oudere arbeiders in de vakbeweging.

GEMEENSCHAPPELIJKE BELANGEN

Het moet benadrukt worden dat arbeidersjongeren geen aparte op zichzelf staande groep vormen. Ze maken deel uit van die grote groep mensen die hard voor hun positie moeten werken en elkaar uiteindelijk hard nodig hebben, bijvoorbeeld voor een verdere arbeidstijdverkorting en een meer eerlijke verdeling van de beschikbare werktijd of tegen een nog verdere afbraak van het moeizaam bevochten stelsel van sociale zekerheid. In de nieuwe visienota van de Jongerenbeweging staat te lezen: *De van een loon afhankelijke mensen vormen samen één klasse met een aantal dezelfde maatschappelijke belangen, zoals: een definitieve afschaffing van de kapitalistische uitbuitingsverhoudingen, een rechtvaardige verdeling van de welvaart, meer zeggenschap over de productie en een betere benutting van alle capaciteiten die iedereen heeft voor een*

verdere vermenschlijking van de samenleving' (pag. 38).

Strijdbare taal die zelfs in vakbondskringen steeds minder wordt gehoord. En toch is het werken aan een grotere solidariteit in de werkende klasse een belangrijke historische opdracht van de vakbeweging. Deze opdracht maakt ze de laatste jaren steeds minder waar. Hoeveel maatschappijvisie zit er nog achter de vakbeweging? Is zij niet meer een serviceburo voor leden geworden in plaats van een organisatie die de beweging en het verzet onder arbeiders ondersteunt en macht helpt organiseren? Veel arbeidersjongeren ervaren op hun werk in ieder geval overduidelijk, dat ze geen enkele macht bezitten en dat ze op allerlei manieren worden uitgebuit. Ze worden, zoals zoveel arbeiders, gekonfronteerd met een situatie waarin ze zich vanuit hun menselijke waardigheid gezien, niet bij neer kunnen leggen. De vrije tijd ervaren velen als een uitwijkingsveld, waar ze schijnbaar schadeloos worden gesteld voor de uitbuiting en rechteloosheid op hun werk.

De grenzeloze behoefte aan vrijheid en onafhankelijkheid komt hier, vooral bij jongeren, sterk naar voren. De vakbeweging moet eraan bijdragen, dat de verwachtingen en het belang van de arbeiders opnieuw betrokken worden op de arbeidssituatie en dat daar georganiseerde kollektieve perspectieven van maatschappijverandering worden geopend.

THEMA - JONGEREN EN VAKBEWEGING

VERBINDING TUSSEN BEWEGINGEN

De verslechtering van de positie heeft de berusting en de politieke apathie onder veel jongeren versterkt. Dit apathiese gedrag bestaat echter uit een mengsel van explosieve spanning en zich gelijktijdig koest houden. Dit blijkt wanneer jongeren uit die apathie losbreken; het jongerenprotest kan, als het naar buiten komt en losbarst, hard en radikaal zijn. De antimilitaristische akties, de kraakakties, de strijd tegen kernwapens en kernenergie en de akties tegen de verdergaande milieuverontreiniging van de laatste jaren kunnen hiervan getuigen. Deze harde protesten van jongeren doen zich vooral voor in de sfeer buiten de produktiesektor. Ik denk dat dit te maken heeft met de relatief grotere bewegingsvrijheid in deze gebieden buiten de produktie. Hier kan meer geëxperimenteerd worden met nieuwe vormen van met elkaar samen leven, samen werken en samen knokken voor een meer rechtvaardige maatschappij. Juist de relatief grotere handelingsvrijheid in deze gebieden van de samenleving schept positieve mogelijkheden om ook veranderingen binnen de produktiesektor te stimuleren. De sociale bewegingen kunnen doorgaans radikaler zijn dan de vakbeweging die aan allerlei overlegposities zit vastgebonden.

Anderzijds zullen er naar mijn mening nooit fundamentele veranderingen in de maatschappij plaatshebben, als het centrum van de productieve arbeiders of de traditionele arbeidersklasse niet in een wézenlijke mate aan de politieke akties deelneemt. Sociale bewegingen lopen voortdurend het gevaar terecht te komen in een subkulturele sfeer en geleidelijk aan weg te glijden in een isolement, als hun verzet niet verbonden wordt met de strijd in de produktie. Op konkrete strijdpunten zullen er daarom meer verbindingen moeten worden gelegd tussen werkende en werkloze jongeren (maar ook ouderen) in de vakbeweging, de vrouwenbeweging, de kraakbeweging, de vredesbeweging en noem maar op. Dit betekent onder andere dat ook de vakbeweging meer moet stimuleren dat allerlei enge partijpolitiek (je mag pas meepraten of je wordt pas geholpen als je lid bent van de partij, anders ben je verdacht) en starre hokjesmentaliteit (hoe kan ik uit deze aktie nieuwe 'zieltjes' winnen voor mijn eigen winkeltje) overboord

worden gegooid. We kunnen ons beter sterk maken voor gezamenlijke materiële belangen van arbeidstijdverkorting, veiligheid en levensbehoud.

Het idee van één maatschappelijk centrum van- waaruit de maatschappij in democraties-socialistische zin veranderd kan worden, moeten we volgens mij, verlaten. De traditionele organisaties van de arbeidersbeweging, zoals de partijvorming en de grote vakbonden, zijn voor de emancipatiestrijd niet meer toereikend. Het zijn slechts delen van de emancipatiestrijd. Het veelsoortige protest dat je bijvoorbeeld onder jongeren - onder werkenden en onder werklozen, onder jongens in onderscheid tot meiden; onder buitenlandse jongeren of onder scholieren - tegenkomt, kan niet meer volgens de oude vakbondsstructuren georganiseerd worden.

PLAATS JONGERENBEWEGING

Juist in het leggen van de verbindingen tussen diverse groepen jongeren kan de Jongerenbeweging een belangrijke rol spelen. Zij staat namelijk met één poot in de FNV en met de andere poot is zij een zelfstandige organisatie die de jongeren organiseert op hun hele leef-, woon- en werksituatie. Alleen zo'n brede arbeiders- en arbeidersjongerenbeweging is naar mijn mening in staat om de diverse groepen jongeren vanuit hun eigen overzienbare levenssamenhangen te ondersteunen in hun politieke akties en bewustwording. Zij kan de versnipperde en geïsoleerde protestbeweging onder jongens en meiden, onder gehandicapten, onder buitenlandse jongeren enzovoort helpen onderbouwen met een kritiese maatschappijtheorie. Door haar relatieve maatschappelijke ongebondenheid en het feit dat zij minder ingegroeid is in bijvoorbeeld de bureaucratiese tradities van de vakorganisaties, kan zij het veelsoortige, ongeorganiseerde verzet onder jongeren in de eigen buurt, het eigen bedrijf of school helpen organiseren.

ZELFORGANISATIE JONGEREN

Ik ben nu zowat twaalf jaar actief betrokken bij de Jongerenbeweging van het distrikt Nijmegen en heb gezien hoe de Jongerenbeweging één van de zeer weinige organisaties

is die niet alleen vóór jongeren, en met name arbeidersjongeren, is, maar ook van de jongeren. De zelforganisering en het werken vanuit een gezamenlijk gedragen belang staan hier centraal. Jongeren hebben hier talloze mogelijkheden om zelf met elkaar hun strijdorganisatie op te bouwen. Ik word enthousiast als ik zie, wat arbeidersjongeren in een korte tijd zich bewust kunnen worden van hun eigen maatschappelijke positie en allerlei nieuwe vaardigheden leren: in het praten met elkaar, in het durven uiten van hun eigen kultuurvormen, ook in het openbaar, in het kennen van hun rechtspositie, in het leren verantwoordelijkheid te dragen voor activiteiten, in het leren om op een nieuwe, open en gezellige manier met elkaar samen te werken en te knokken. Voor de jongeren zijn dit totaal nieuwe ervaringen. Het is bij ons in het distrikt Nijmegen vaak een gezellige maar toch opbouwende chaos tijdens bijeenkomsten. Plannen en structureren vindt men wel belangrijk - en dat gebeurt ook volop - maar dit soort gesprekken moeten de zaak niet overheersen, zo vindt men. De jongeren zelf en hun ervaringen in de hele leefsituatie staan van meet af aan centraal. Mensen proberen elkaar in alles wat ze meemaken serieus te nemen.

Zo'n ervaringsgerichte, elkaar ondersteunende manier van samen knokken, kan jongeren diep raken en veel voor hen betekenen. Het is namelijk niet alleen een vechten tegen de maatschappij, maar ook een vechten vóór een nieuwe manier van samen leven en samen werken, en wel voor een socialistiese democratie in Nederland. Ik weet dat in steeds meer distrikten van de Jongerenbeweging deze manier van werken, die ook in de nieuwe visienota uitgebreid staat beschreven, ingang vindt. Ik ben ervan overtuigd dat hier voor de arbeidersbeweging als geheel, een nieuwe aanwas van maatschappijkritiese ingestelde arbeidersjongeren en kaderleden uit zal voortkomen.

In de kleine distrikten en afdelingen proberen we al een klein begin te maken van een geheel nieuw soort samenleving waar jongeren wél een volwaardige plaats hebben. Hopelijk dijt het zich de komende jaren in bredere kring naar de vakbeweging toe uit. Ik ben daar niet pessimistisch over.

GERARD DONKERS
(lid ABOP)